

Täysistunto

Keskiviikko 13.11.2024 klo 14.00—22.00

13. Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 112/2024 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Suhonen. — Onko edustaja Koposella esittelypuheenvuoro? Anteeksi, edustaja Suhonen. Jos on sovittu näin, niin valiokunnan puolesta varapuheenjohtaja esittelee.

Keskustelu

20.37 **Ari Koponen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan valiokunnan puheenjohtaja ei päässyt paikalle, niin varapuheenjohtajana esittelen tässä puheenvuorossa sivistysvaliokunnan mietinnön 6/2024.

Tällä hallituksen esityksellä tavoitellaan yhtäältä julkisen talouden kestävyysvahvistamista ja toisaalta kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä koskevien normien keventämistä. Lisäksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muutoksella vahvistetaan lukiokoulutuksen rahoitusta oppimisen tukeen hallitusohjelman mukaisesti 10 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen kohdentamalla määrärahalisäys valtion maksusuuteen. Sivistysvaliokunta toteaa mietinnössään kannattavansa tavoitteita julkisen talouden kestävyysvahvistamisesta ja norminpurusta sekä oppimisen tuen rahoituksen vahvistamisesta. Valiokunta ehdottaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muuttamista koskevien lakiehdotusten hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisina.

Puhemies! Julkisen talouden vuosia 2025—2028 koskevan suunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 100 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 lukien siten, että vähennys kohdentuu aikuisten ja tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Leikkauksesta kohdistetaan valtion rahoitusosuuteen 42,6 miljoonaa euroa ja kuntien rahoitusosuuteen 57,4 miljoonaa euroa. Lisäksi myöhemmin päätetty 20 miljoonan euron lisäsopeutus ammatilliseen koulutukseen kohdistetaan valtion rahoitusosuuteen. Toisen osan koulutukseen kohdistuvilla norminkevennyksillä tavoitellaan yhteensä viiden miljoonan euron säästöjä.

Puhemies! Ammatilliseen koulutukseen kohdistuva 120 miljoonan euron sopeutustoimi toimeenpannaan opetus- ja kulttuuriministeriön tekemällä niin sanotulla varsinaisella suorittepäätöksellä koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrää vähentä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

mällä. Vaikka opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä vuosittain valtion talousarvion rajoissa, ministeriö ei kuitenkaan voi alittaa koulutuksen järjestäjälle järjestämisluvassa määrättyä tavoitteellista opiskelijavuosien vähimmäismäärää. Hallituksen esityksen mukaan arviolta noin 50:llä koulutuksen järjestäjällä vähennyksen kohdentamisessa tulisi vastaan järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien vähimmäismäärä. Jotta säästö saadaan kohdennettua koulutuksen järjestäjille tarkoituksenmukaisella tavalla, esitetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta päätettäessä tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä saa alittaa järjestämisluvassa määrätyn tavoitteellisten opiskelijavuosien vähimmäismäärän.

Puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on kohdistaa tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennykset vuoden 2025 varsinaisessa suoritepäätöksessä JTS-linjausten mukaisesti ensisijaisesti niille koulutuksen järjestäjille, joilla ajantasaisimman opiskelijoiden pohjakoulutuksen kuvaavan tilastoaineiston perusteella on ollut enemmän tutkinnon jo suorittaneita opiskelijoita kuin ensimmäistä ammatillista tutkintoa suorittavia opiskelijoita. Vuonna 2022 tutkinnon suorittaneille kohdistuneen koulutuksen määrä oli noin 65 000 opiskelijavuotta, mikä oli noin 35 prosenttia opiskelijavuosien kokonaismäärästä.

Puhemies! Sivistysvaliokunta toteaa mietinnössään pitävänsä perusteltuna, että tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennykset kohdennetaan koulutuksen järjestäjille laskennallisella, tilastotietoon pohjautuvalla menettelyllä ilman erillistä koulutuksen järjestäjä- tai koulutusaloitusta harkintaa. Vähennykset ovat tällä tavoin mahdollisimman ennakoitavia ja yhdenvertaisella tavalla toteutuvia. Koulutuksen järjestäjät kohdentavat opiskelijapaikkojen ja rahoituksen vähennykset eri koulutusaloille, tutkintoihin ja koulutuksiin ottaen huomioon ensisijaisen toiminta-alueensa työvoima- ja koulutustarpeet.

Koulutuksen järjestäjillä on myös viime kädessä vastuu siitä, että opiskelupaikkojen vähennykset kohdistetaan tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Keskeistä on resurssien oikea kohdistaminen perusopetuksen päättävien ja ilman ammatillista tutkintoa olevien yhteishaun sekä jatkuvan haun välillä siten, että vähennykset kohdistuvat jatkuvan haun aloituspaikkoihin. Jatkuvan haun valinnassa etusijalle voidaan asettaa hakijat, joilla ei ole aiempaa tutkintoa.

Puhemies! Sivistysvaliokunta pitää ehdotettuja rahoituslain muutoksia tarkoituksenmukaisina. Valiokunta on jo aiemmin pitänyt perusteltuna sitä, että rahoituksen vähentäminen kohdennetaan erityisesti jo toisen asteen ammatillisen perustutkinnon tai korkeamman asteen tutkinnon suorittaneiden aikuisten ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkinto- sekä perustutkintokoulutukseen. Valiokunta toteaa myös, että ammatilliseen koulutukseen kohdistuvien rahoitusleikkausten ja tulevan rahoitusuudistuksen vaikutuksia koulutuksen laatuun, vaikuttavuuteen ja saavutettavuuteen sekä osaamistavoitteiden saavuttamiseen tulee seurata jatkossa tarkasti.

Puhemies! Norminpurkuun liittyen hallituksen ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa eli hoksia koskevia säännöksiä joustavoitetaan oppivelvollisten opiskelijoiden osalta. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta laatia tutkintokohtainen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma ehdotetaan luovuttavaksi. Lukiolaista ehdotetaan puolestaan poistettavaksi koulutuksen järjestäjän velvoite laatia opetussuunnitelmaan perustuva vuosisuunnitelma sekä velvoite selvittää määräajoin opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Puhemies! Norminpurkua koskevien säännösten osalta valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on pääosin kannatettu toisen asteen koulutusta koskevan sääntelyn keventämistä. Samalla on kuitenkin myös katsottu, että ehdotetuilla muutoksilla on vain vähäisiä vaikutuksia käytännön toimintaan ja että niiden merkitys koulutuksen järjestämisen kustannuksiin on pieni. Sivistysvaliokunta pitää ehdotettuja norminpurkusäännöksiä kannatettavina ja tarkoituksenmukaisina.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyy muuttamattomina esittelemääni hallituksen esitykseen sisältyvät kolme lakiehdotusta.

Loppuun totean, että mietintö sisältää vastalauseen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt edustaja Suhonen.

20.43 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tämänkin hallituksen esityksen peruste on julkisen talouden kestävyys vahvistaminen, ja todellakin hallitus vahvistaa julkista taloutta leikkaamalla toisen asteen koulutuksesta 120 miljoonaa euroa. Ministeri ja hallitus toistavat mantraa, että rahoitusleikkaus ei kohdistu oppivelvollisiin. Olisi hyvä muistaa, että vuoden 2017 ammatillisen koulutuksen reformin alusta alkaen on integroitu nuorten eli nykyisin oppivelvollisten ja aikuisten opetus. Rahoitus on yleiskatteellinen valtionosuusrahoitus, jossa ei erotella opetuksen kohderyhmää. Seurannassa ja rahoituksessa keskeinen asia on opiskelijavuosi, jossa ei tilastoida eikä ole rahoituksessa osoitettu nuoria ja aikuisia, saati niitä, joilla ei ole tutkintoa tai on jo sellainen olemassa. Koska rahoitus on rajallista, niin jokainen opetuksen järjestäjä on optimoinut toiminnan kokonaisuutena. Nyt kun rahoitusta leikataan, niin leikkaus kohdistuu tähän kokonaisuuteen, jossa on hyvin vaikeaa nopeasti erottaa opetuksessa ja muussa toiminnassa ryhmien sisäinen rakenne. Koska rahoitusleikkaus tulee nopeasti ilman mitään siirtymää ja opiskelijat ovat jo sisällä, niin ensi vuonna käytännössä tulee tilanteita, joissa opiskelijoita on ryhmässä, josta osan opiskelua ei rahoiteta ja toisten rahoitetaan. Opetus tulee olemaan erittäin haasteellista. Tällä hetkelläkin useassa toisen asteen koulutuksen oppilaitoksessa on yt-neuvottelut meneillään tai ne on jo pidetty ja pahimmillaan osa henkilökunnasta on irtisanomislapun saanut kouraan.

Arvoisa puhemies! Alueellisesti tilanne on syrjivä. Itä-Suomi, jossa alueellisesti on suuria kokonaisuuksia, jossa on työvoimatarpeita mutta nuoria suhteellisesti vähän, on koulutuksessa ollut paljon alaa vaihtavia vastaamaan työelämän tarpeita. Siksi työttömänä tai sen uhan alla olevia on ollut kannattavaa kouluttaa. Nyt tämä toiminta vähenee, koska rahoituksessa painotetaan oppivelvollisia, joita määrällisesti on enemmän Etelä- ja Länsi-Suomessa. Kun tarkastellaan tulevia leikkauksia, niin euromäärinä ne ovat pahimmat juuri Itä-Suomessa. Tämä on täysin päinvastoin kuin hallitus on julistanut pitäessään olevinaan Itä-Suomesta huolta. Leikkauksia tulisi kohdistaa maassa oikeudenmukaisemmin kuin nyt on käymässä käyttämällä vain yhtä indikaattoria.

Kokonaisuuteen liittyy myös jatkuvasti kasvava vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrä. Tässä ryhmässä kasvaa myös huonon kielitaidon omaavien maahan muuttaneidenkin nuorten määrä. Tästä tulee jo nyt huolestuneita perusopetuksen opettajien viestejä. Iso, kasvava ryhmä on tulossa, ja kokonaisrahoituksen leikkauksessa hallituksen lupaus kohdentaa kymmenen miljoonaa euroa ohjaukseen on lähinnä vitsi. Mitä se auttaa, kun toisella kädellä viedään 120 miljoonaa euroa? Ei yhtään mitään, valitettavasti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

20.47 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Voisin oikeastaan aloittaa sillä tavalla, että mitä saadaan, kun yhdistetään duunarialojen arvonalautus ja koulutuksen erityissuojelus? Siitä syntyy koulutussäästöautomaatti eli ammattillisen koulutuksen 120 miljoonan euron säästöt. Toki toivoisi, että kun hallituspuolueet ovat tämän päätöksen yhdessä tehneet — perussuomalaiset, kokoomus etunenässä — niin oltaisiin myöskin täällä salissa sitten puolustamassa näitä päätöksiä, koska niin moneen opettajaan, henkilökuntaan, opiskelijaan tämä päätös vaikuttaa. Varmasti jokainen on nähnyt, kuinka yt-neuvotteluja tällä hetkellä ammatillisissa oppilaitoksissa ympäri Suomen käydään.

Todellakin hallitus on tehnyt päätökset 120 miljoonan euron säästöistä, ja rahoitusta vähennetään samanaikaisesti, kun toisen asteen koulutukseen ja sen rahoitusjärjestelmään suunnitellaan merkittäviä muutoksia. Yhtäaikaaisesti tapahtuvien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida. Koulutuksen järjestäjät eivät kykene arvioimaan niiden kokonaisvaikutuksia tulevaan rahoitukseensa.

Arvoisa rouva puhemies! Esitys heikentää aikuisten mahdollisuuksia parantaa osaamistaan työelämässä, sillä koulutuksen järjestäjien rahoituksen vähentäminen johtaa tarjonnan supistumiseen ja vaarantaa niiden toimintaedellytykset. Aikuisten mahdollisuuksia vaihtaa alaa ja hankkia uutta osaamista ei tulisi heikentää, sillä työn murros ja työurien pidentäminen edellyttävät uudelleen kouluttautumista ja joustavaa siirtymistä alalta toiselle. Jatkuvan oppimisen kokonaisuuteen ja työurien pidentämiseen tarvitaan hallitukselta kokonaisvisiota. Nyt sellainen selvästi puuttuu.

Arvoisa rouva puhemies! Leikkausten kohdentaminen yksiselitteisesti jo tutkinnon suorittaneiden koulutuksen opiskelijavuosiin heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia ja ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta kasvukeskusten ulkopuolella. Ammatillisen koulutuksen leikkaukset osuvat erikoistuneisiin koulutuksen järjestäjiin siten, että osalla oppilaitoksista ammatillisen koulutuksen budjetista leikataan yli kymmenen prosenttia — yli kymmenen prosenttia.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus on yleiskatteellista, joten leikkausten kohdentuminen on todellisuudessa täysin koulutuksen järjestäjän vastuulla ja koulutuksen järjestäjän arvojen ja valintojen varassa. Leikkaukset vaikuttavat myös oppivelvollisiin, koska vähentyvät resurssit tulevat vaikuttamaan koulutuksen tarjontaan sekä saavutettavuuteen ja opetuksen määrään sekä laatuun. Erityisesti perustutkintokoulutuksen ryhmissä on eri rahoitusmuodoilla opiskelevia nuoria ja aikuisia. Suunniteltu leikkaus on käytännössä mahdotonta kohdentaa pelkästään jo tutkinnon suorittaneisiin.

Hallituksen tekemät leikkaukset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen aiheuttavat tilanteen, jossa koulutuksen järjestäjän on sopeutettava toimintaansa. Käytännössä tämä tarkoittaa koulutuksen lopettamista ja koulutustarjonnan supistamista, henkilöstön vähennyksiä ja opiskelijoiden saaman opetuksen vähenemistä. Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa ovat jo alkaneet muutos- ja yt-neuvottelut tuotannollisista ja taloudellisista syistä.

Arvoisa rouva puhemies! Muutokset ammatilliseen koulutukseen ovat erittäin suuria ja vaikutuksiltaan ennakoimattomia. Työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto-ongelma tulee pahenemaan entisestään, ja kuntien mahdollisuudelta onnistua TE-uudistuksessa viehdään näin keinovalikkoa. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Jokelainen.

20.52 Jessi Jokelainen vas: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen puheet koulutuksen erityissuojelusta eivät nähtävästi koske ammatillista koulutusta. Tämä on tulkittava joko niin, että hallituksella on tapana luvata paljon ja tehdä päinvastaista, tai niin, että hallitus ei luokittele ammatillista koulutusta samalla tapaa tärkeäksi kuin muita koulutusasteita tai oppilaitoksia. Kumpikin edellä mainituista vaihtoehdoista on perin ankea sivistyksen, monialaisen osaamisen arvostuksen ja kasvun mahdollisuuksien kannalta.

Hallitus kaavailee leikkaavansa ammatillisesta koulutuksesta 120 miljoonaa niin, että leikkaukset eivät kohdistuisi ensimmäistä tutkintoaan opiskeleviin. Tämä on kuitenkin käytännössä mahdotonta toteuttaa. Oppilaitoksia saati opiskeluun tarvittavia koneita, välineitä tai tiloja ei ole eritelty sen mukaan, monettako tutkintoaan opiskeleva niitä käyttää. Leikkauksilla on suorat vaikutukset henkilöstön vähentämiseen ja jopa alojen lakkauttamiseen, jolloin näistä kärsivät yhtäläisesti kaikki ammatillisen tutkinnon suorittajat. Leikkauksia ei yksinkertaisesti ole mahdollista rajata koskemaan vain ensimmäisen tutkintonsa jo suorittaneita, ja täten leikkaukset tulevat koskemaan koko ammatillisen koulutuksen kenttää, vaikka hallitus kuinka muuta väittäisi.

Leikkaukset alkavat konkretisoitua ammatillisissa oppilaitoksissa ympäri Suomea jo nyt. Muun muassa Koulutuskuntayhtymä OSAOltä tuleva viesti Pohjois-Pohjanmaalta on karua kuultavaa: OSAOn osalta leikkaukset ovat ensi vuonna kaksi ja puoli miljoonaa euroa. No, se tarkoittaa käytännössä aikuiskoulutuksen opiskelijavuosien rajua vähentämistä, kiinteistöjen myymistä ja henkilöstön vähentämistä kymmenillä.

Ammatillinen koulutus on kärsinyt jo valmiiksi henkilöstöpulasta, sillä Sipilän hallituksen mittavien koulutusleikkausten myötä ammatillisen opetuksen resursseista on jo viime vuosikymmenellä karsittu tuntuvasti. Nyt tehtävät leikkaukset tulevat tarkoittamaan jopa yli tuhannen opettajan vähennystä. Sakki ry:n amisbarometrin mukaan vuonna 2015 kolme neljästä opiskelijasta on saanut vähintään 21 tuntia viikossa lähiopetusta. Vuonna 2024 tämä on toteutunut enää alle puolella opiskelijoista.

Tohdin väittää, että juuri kukaan ei vakavasti ehdottaisi esimerkiksi lääkäreiden korvaamista kirjallisilla omahoito-ohjeilla, saati poliisien tuntuvaa vähentämistä ja heidän työpanoksensa korvaamista kansalaisten omankädenoikeudella. Opettajakunta ei selvästikään nauti samanlaista arvostusta, kun koulutetun pedagogiikan ammattilaisen korvaaminen sähköisillä oppimateriaaleilla ei herätä hallituksessa minkäänlaista huolta, vaikka koulutuksen resurssien tasaisen laskun seurauksia eletään jo nyt.

Oppimistulokset ja osaamisen taso laskevat Suomessa jatkuvalla tahdilla, ja on hölmöyttä esittää, ettei resurssien kiristämällä olisi tämän kanssa mitään tekemistä. Hallitus kyllä puheen tasolla tavoittelee talouskasvua uusien osaajien myötä, mutta samanaikaisesti tunkee itse kapuloita omiin rattaisiinsa. Tällaista perustavanlaatuista ammatillisen osaamisen epäkunnioittamista on hyvin vaikea ymmärtää. On myös kysyttävä, mistä hallitus kuvittelee talouskasvua tuottavan osaamisen jatkossa tulevan, jos mahdollisuudet uudelleen kouluttautumiseen viedään systemaattisesti pois. Pelkästään OSAOlla aikuiskoulutuksen opiskelijavuosia joudutaan vähentämään yli 300, ja tämän lisäksi hallitus on jo lakkauttanut aikuiskoulutustuen kokonaan. Suomessa on jatkuvaa ja kroonista pulaa muun muassa hoitajista, logistiikka-alan ammattilaisista ja teollisuuden työläisistä, siis keskeisistä tekijöistä yhteiskunnan toimivuuden, viennin ja kasvun kannalta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Miten tähän pulaan siis aiotaan vastata, jos mahdollisuudet vaihtaa aikuisena alaa ja paikata näitä tarpeita viedään pois? Miten muuttuviin työelämän tarpeisiin aiotaan Suomessa reagoida, jos alanvaihtajia ei ole enää pelastamassa tilannetta? Miten hallitus kuvittelee Suomen tehostavan kilpailukykyään ja kohentavan talouskasvuun murroksessa olevan työelämän keskellä, jos tähän murrokseen vastataan näivettämällä osaamisemme ja potentiaalimme ennen aikaiseen hautaan?

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus tuntuukin leikkauksillaan suhtautuvan varsin ylenkatseellisesti duunareihin ja siihen kriittiseen osaamiseen, jota amiksissa tuotetaan. Nämä leikkaukset yhdistettynä lakko-oikeuden kaventamiseen ja työntekijän oikeuksien heikentämiseen ovat räikeää luokkapolitiikkaa, jolla näytetään duunarille kaapin paikka, niin ikään talouden tehostamisen nimissä. Yhteiskunnan toimivuuden kannalta kaikkia ei ole tarkoituksenmukaista kouluttaa korkeasti, ja juuri nimenomaan ammatilliset oppilaitokset tuottavat laajasti sellaista kriittistä osaamista, jota ilman kaikki seisahtuisi Suomessa lopullisesti. Katsooko hallitus meillä todella olevan varaa sylkeä näin suuren joukon päälle?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Oinas-Panuma.

20.57 Olga Oinas-Panuma kesk: Arvoisa rouva puhemies! Koulutus on kaiken hyvän perusta. Hyvällä koulutuksella on luotu suomalainen menestystarina, josta meidät maailmalla tunnetaan. Mutta ammatillisen koulutuksen ylle on viime aikoina satanut hyvin synkkiä uutisia.

Kevään kehysriihessä te päätitte leikata sata miljoonaa euroa ammatillisesta koulutuksesta, ja kun se ei tuntunut riittävän, niin syksyn budjettiriihessä sitten pistettiin vähän lisäsäästöjä, 20 miljoonaa euroa. Se on arvovalinta, jota keskusta ei olisi tehnyt. Eli kokonaisuudessaan kokoomus ja perussuomalaiset leikkaavat ammatillisesta koulutuksesta 120 miljoonaa euroa. Se on 1 600 opettajaa tai monta yksittäistä pienempää ammattikouluyksikköä. Ihmettelen, miten hiljaa esimerkiksi opettajataustaiset hallituspuolueitten kansanedustajat ovat tästä asiasta olleet. Vetoan teihin, te voisitte tehdä tälle asialle jotain.

Jälleen kerran arvovalinnoissa hallitus näytti siis suhtautumisensa nuoriin: ei kiinnostaa. Rahaa riittää kyllä yksityisille terveysjäteille, Turun tunnin junaan ja kaikkein varakkaimpien veronalennuksiin, mutta ei oppimiseen. Laadukas koulutus nimittäin on sijoitus tulevaisuuteen. 120 miljoonan säästö tulee näkymään hyvin karulla tavalla ympäri Suomen, esimerkiksi Oulun seudulla OSAOn ja Kainuussa KAOn toiminnassa. Itse arvostan eri alojen ammattilaisia todella korkealle, ja sen takia nämä leikkaukset tuntuvat ylimitoitetuilta ja ihmisten, yritysten sekä opiskelijoitten arjesta vieraantuneilta.

Toisaalta ajattelin kyllä, että hallitusta mahtaa itseäänkin hävettää tämä oma leikkaus, kun katsoin tuota keskustelulistaa, jossa yksikään hallituspuolueitten kansanedustaja ei ollut tulossa puolustamaan tätä teidän amisleikkaustanne. Hallituksen päätökset ovat hallitukselle vain numeroita Excel-taulukossa, tai siltä se ainakin tuntuu. Päätökset vaikuttavat kuitenkin maakunnissa ihmisten arkiseen elämään konkreettisesti, ja siihen, miten eri alojen ammattilaisia saadaan töihin tulevaisuudessa — semmoisista osaavista työntekijöistä kun tuntuu olevan pulaa jo nyt, mistä jatkuvasti puhutaan.

Edes kouluilla ei ole vielä varmaa tietoa, mitä nämä leikkaukset tulevat käytännössä tarkoittamaan ja mitkä linjat esimerkiksi mahdollisesti lähtevät. OSAOn ja KAOn osalta puhutaan kuitenkin useista sadoista opiskelijavuosista. Varmaa on, että leikkaus tulee osu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

maan nuoriin, koska samoissa ryhmissä opiskelee jo nyt sekä jatkokouluttautuvia tai uudelleen kouluttautuvia että ensimmäistä tutkintoaan opiskelevia nuoria.

Kokoomus ja pääministeri Orpo lupasivat vaalien alla, että koulutus tulee olemaan erityissuojeluksessa. Kummallisia ovat nämä hallituksen suojelutoimenpiteet, ja kyllä minä mietin, että tämä oikein osuva sanonta ”missä persu, siellä petetty vaalilupa” passaa tässä tapauksessa mainiosti myös kokoomukseen. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Savola poissa. — Edustaja Kosonen.

21.00 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on leikkaamassa tällä esityksellä ammatillisesta koulutuksesta yli 120 miljoonaa euroa. Leikkaus on toki linjassa hallituksen muiden toimien kanssa, sillä kuten hyvin tiedämme, koulutus ei ole kokoomuksella saati perussuomalaisilla missään määrin erityissuojeluksessa — ei erityisesti aikuisten koulutus ja elinikäinen oppiminen eikä ammatillinen koulutus, ei esimerkiksi kokkien, tarjoilijoiden, lähihoitajien, kampaajien, insinöörien, merkonomien tai esimerkiksi luonnonvara-alojen tai rakennusalan ammattilaisten koulutus. Mutta Suomi tarvitsee kuitenkin hyvin monenlaista osaamista kasvun aikaansaamiseksi, myös ammatillisen koulutuksen saaneita osaajia.

Tässä esityksessä viedään toista tutkintoa tekemiltä mahdollisuudet kouluttautua eli sellaisilta aikuisilta, jotka haluaisivat tehdä erikoisammattitutkinnon, koska oma työ sitä vaatisi. Mahdollisuudet viedään heiltä, jotka esimerkiksi terveydellisistä syistä johtuen joutuvat vaihtamaan alaa, myös heiltä, joiden ammatti on kadonnut työelämän ja maailman muuttuessa.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva esitys tulee heikentämään rajusti niiden ammatillisten oppilaitosten toimintaedellytyksiä, jotka ovat keskittyneet koulutuksessaan aikuisiin, työelämän pätevyysien lisäämiseen tai uutta koulutusta tarvitseviin. Esitys heikentää erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia ja ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta sekä opetuksen määrää ja laatua. Suunniteltu leikkaus on mahdotonta toteuttaa pelkästään aikuisilta leikkaamalla. Myös nuorten oppivelvollisten mahdollisuudet kouluttautua heikkenevät, koska koulutuksen järjestäjän mahdollisuus tarjota koulutusta heikkenevät niin alueellisesti kuin koulutusalojenkin osalta. On hyvin todennäköistä, että hallituksen ammatillisen koulutuksen leikkausten myötä nimenomaan itäisessä Suomessa koulutuksen järjestäjät ovat pulassa ja joutuvat rajuihin sopeutustoimiin. — Nyt minulla on tämä iPad niin jumissa, että en tiedä, pääsenkö eteenpäin. [Puhuja naurahtaa — Jarmo Lindbergin välihuuto] No, nyt se liikkuu. Mihinkäs me jäätiin. — Opettajia on pakko irtisanoa ja vähentää opetuksen määrää sekä koulutustarjontaa.

Arvoisa puhemies! Tämä leikkaus vaikuttaa myös niihin nuoriin, jotka tarvitsevat tukea enemmän kuin toiset. Ammatillisilla oppilaitoksilla on ollut perinteisesti yhteiskunnassamme olennainen rooli sellaisten nuorten tukemisessa, jotka tukea tarvitsevat. Koulutus on kustannustehokasta syrjäytymisen ehkäisyä, ja nyt viedään juuri sieltä, jossa kaikkein taloudellisesti syrjäytymistä ehkäistään. Hallitus on toki kiinnostunut jengeistä, sisäisestä turvallisuudesta, nuorten pahoinvoinnista, mutta olisi erinomaista, jos hallitus olisi myös kiinnostunut niistä juurisista ja tehokkaimmista keinoista, joilla nuoret pidetään elämässä ja yhteiskunnassa kiinni. Hallituksen tulisi antaa nuorille toivoa hyvästä tulevaisuudesta ja merkityksellisestä tekemisestä esimerkiksi kouluttautumisen ja sen jälkeen mieluisan työn kautta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Arvoisa puhemies! Esitys on osa hallituksen suurta kokonaisuutta, johon kuuluvat aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttaminen, koulumatkatuen poisto aikuisilta sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin muutokset, joissa ei toista tutkintoa suorittavia aikuisopiskelijoita korkeakoulujen kannata enää ottaa opiskelijoiksi. Hallituksen päätöksillä romutetaan suomalainen pitkän linjan yhteinen tavoite: Kouluttaa kaikenikäisiä suomalaisia, pitää meidät uteliaina ja motivoituneina, jotta me kaikki kehittäisimme itseämme ja olisimme innostuneina työelämässä mukana yli eläkeiän. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

21.05 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä kun loistava itäsuomalainen edustaja piti puheenvuoron, niin innoitti vielä itseänikin pyytämään yhden puheenvuoron, koska todellakin, arvoisa rouva puhemies, täällä eduskunnan salissa olemme yhteisesti kantaneet huolta Itä-Suomen tilanteesta tämän Venäjän rajan sulkeutumisen jälkeen. Paljon on tässä salissa Itä-Suomi saanut sympatiaa, kauniita puheita, mutta valitettavasti edelleen monet, monet teot vievät tätä kehitystä väärään suuntaan. Tähän on pakko palata myöskin tämän ammatillisen koulutuksen osalta, koska nyt on alkanut selvitä, mihin nämä 120 miljoonan euron säästöt koviten iskevät. Ne iskevät sinne alueille, joissa koulutetaan paljon aikuisopiskelijoita, joissa on paljon alanvaihtajia, ja niitä löytyy nimenomaan sieltä itäsuomalaisista koulutuksen järjestäjistä.

Arvoisa rouva puhemies! Yksi esimerkki: Savon koulutuskuntayhtymässä ensi vuonna piti aloittaa kymmenen jatkuvaa kuljetus- ja varastointialan ryhmää, joissa jokaisessa piti olla 16—20 jatkuvan haun opiskelijaa. Nyt on tehty ratkaisu, että näistä kymmenestä ryhmästä kahdeksan ei aloita. Siis kymmenestä ryhmästä kahdeksan joudutaan näiden hallituksen säästöjen johdosta perumaan. On täysin selvää, että tämä heikentää yritysten työvoiman saantia ja on este yritysten kasvulle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen. [Mikrofoni on kiinni] — Edustaja, mikrofoni.

21.07 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Alkaa kello olla sen verran paljon, että mikrofonit unohtuvat helposti. Vähän muukin unohtuu. Mutta se ei unohtu, millä tavalla tämä hallitus kohtelee Itä-Suomea. Juuri lähti lausunnoille Itä-Suomen toimenpideohjelma, jossa siis lueteltiin kaikki teot, jotka tehdään koko Suomeen. Ilmeisesti tämä nyt kertoo siitä, että hallitus antaa mahdollisuuden itäsuomalaisille olla mukana näissä koko Suomen toimissa, niin että meitä ei sentään niistä suljeta pois. Mutta juuri niin kuin arvostamani kollega, edustaja Siponen sanoi Itä-Suomeen osuvista ammatillisen koulutuksen leikkauksista, se on juuri näin. Kuulimme myös valiokunnassa tästä, että tämä tulee olemaan todella iso isku Itä-Suomeen.

Nämä iskut tulevat niin monesta suunnasta. Tiedämme sairaalaverkon vaikutukset, kun tasoja lasketaan päivystyksistä. Siellä lähtee neljästä sairaalasta taso alenemaan. Nämä ammatillisen koulutuksen leikkaukset tulevat olemaan luultavasti suurimpia haasteita sillä seudulla, koska nimenomaan ammatillinen koulutus on sellaista koulutusta, jossa nämä nuoret jäävät sinne seudulle. He ovat jo kiinnittyneet sinne seutuun. Ja jos nämä nuoret koulutusalojen ja -paikkojen puutteesta joutuvat muuttamaan toisaalle, niin siellä ei ole sitten niitä osajia, joita itäisessäkin Suomessa kipeästi tarvitaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Toivoisin, että hallituksella olisi kiinnostusta oikeasti Itä-Suomea kohtaan ja näissä kaikissa esityksissä katsottaisiin se läpi, millä tavalla ne tulevat vaikuttamaan sinne itäiseen Suomeen. No, esimerkiksi tämä ammatillisen koulutuksen leikkaus tulee vaikuttamaan todella tuhoavalla tavalla, valitettavasti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

21.09 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kovasti toivoisin, että kun täällä on perussuomalaisia salissa ja kun he ovat ainakin aiemmin puhuneet tästä ammatillisen koulutuksen arvon palautuksesta, niin täällä myöskin tätä ammatillista koulutusta puolustettaisiin ja pidettäisiin puheenvuoroja muustakin kuin Ylestä ja näistä ajankohtaisista teemoista.

Ammatillisen koulutuksen leikkauksiin liittyen todellakin on arvioitu, että jopa 1 600 opettajaa joudutaan näiden 120 miljoonan säästöjen johdosta irtisanomaan. Nämä 1 600 eivät ole pelkkiä numeroita. Ne ovat ihmisiä, ne ovat työntekijöitä, ne ovat opettajia. Äskettäin tuossa esille esimerkkinä Savon koulutuskuntayhtymän: noin 60 henkilökunnan jäsentä, monta opettajaa tulee näinä päivinä saamaan irtisanomisilmoituksen. Juuri sain hetki sitten puhelimeen eräältä opettajakollegalta viestin, että hänen pitkäaikaisin opettajakollegansa tullaan irtisanomaan, tullaan laittamaan koulusta pihalle näiden säästöjen johdosta. Se väistämättä tulee vaikuttamaan siellä ammatillisen opetuksen tarjontaan, oppilaiden lähiopetukseen ja siihen, minkälaista tarjontaa nyt ammatillisessa koulutuksessa saadaan.

Tänne kun tuli esimerkiksi arvostamani kollega Bergbom paikalle, joka on käsittääkseni ammatillisen opetuksen miehiä, niin mielelläni kuulin teidänkin mielipiteenne näihin 120 miljoonan euron säästöihin, koska yhtään puheenvuoroa ei ole tainnut tässä salissa kuulua. Minusta olisi todella tärkeää, kun näitä päätöksiä teette, myöskin rehdisti niitä sitten täällä salissa puolustaa ja kertoa, miksi ammatillisesta koulutuksesta on tullut tämän hallituksen säästöautomaatti, mihin jäi se ammatillisen koulutuksen kunnianpalautus.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Oinas-Panuma.

21.11 Olga Oinas-Panuma kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aivan mainioita puheenvuoroja kyllä kollegoilta Kososelta ja Siposelta etenkin tästä Itä-Suomen tilanteesta. Eli kyllähän se 120 miljoonan euron leikkaus sinne ammatilliseen koulutukseen tulee osumaan nimenomaan niille alueille, joissa on pitkät välimatkat, haja-asutusta, pienempiä yksiköitä. Se on lähestulkoon valitettavasti selvä. Meillä on valmiiksi väsyneet opiskelijat, huonosti voivat nuoret, ja ei niitä nuoria paremmin voiviksi ainakaan sillä saada, että sieltä ammatikoulusta leikataan.

Halusin muistuttaa siitä, että nämä itäisen Suomen ongelmat eivät ole kuitenkaan ainoastaan itäisen Suomen ongelmia, vaan ne ulottuvat laajalle myös Pohjois-Suomeen, jossa niin ikään on tietenkin tätä itärajaa mutta myös hyvin pitkät välimatkat, ja kyllähän tämä hallituksen politiikka Pohjois-Suomelle ja Itä-Suomelle, molemmille, on todella kylmää. Jos me mietitään tätä keskittävää politiikkaa, sote-leikkauksia, jotka vievät ihmisten lähipalvelut, kalliimpia työmatkoja, yksityisteistä leikkaamista ja nyt vielä siihen päälle tämä ammattikouluista leikkaaminen, niin että meidän yritykset eivät saa enää samalla tavalla työvoimaa, niin kyllä se lähestulkoon vetää sanattomaksi. Että on tämä niin kylmää kyytiä. Toivoisin kyllä, että tähän saataisiin jonkunnäköinen tolkk.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

21.12 **Markku Siponen kesk:** Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Nämä ammatillisen koulutuksen... [Puhemies: Mikrofon!] — Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Niin innostuin, että jäi tässä mikrofonikin laittamatta päälle.

Todellakin nämä ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron säästöthän ovat jatkumoa jo ennestään tähän aikuiskoulutuksen jatkuvaan oppimiseen liittyviin päätöksiin. Meillä on hyvin muistissa vuoden takaa aikuiskoulutustuen lakkautus, jota vastustimme, mutta sekin vietiin vastustuksesta huolimatta läpi. Se, mikä tällä hetkellä vaikuttaa opetusalaan erityisesti tämän ammatillisen koulutuksen säästöjen lisäksi, on, että sieltähän ollaan opettajien täydennyskoulutukset käytännössä ajamassa alas. Kun erästä varhaiskasvatuksen opettajaa tuossa menneellä viikolla jututin, niin siellähän ovat nämä avin järjestelmät täydennyskoulutukset, mitkä ovat olleet käytännössä lähes ainoita laadukkaita koulutuksia ainakin tuolla maakunnissa, pienissä kunnissa, niin minun tietojeni mukaan nämäkin täydennyskoulutukset ollaan ajamassa kokonaan alas. Tästä on iso huoli myöskin opettajien, henkilöstön kouluttautumiseen, täydennyskoulutuksiin liittyen, koska tässä monta iskua tulee yhtä aikaa opettajien ja henkilökunnan koulutuksiin liittyen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 112/2024 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.